

Socijalno uključivanje u lokalnom i regionalnom razvoju

Vukomanović, Robert

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:224008>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Robert Vukomanović

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer: Agroekonomika

Socijalno uključivanje u lokalnom i regionalnom razvoju

Završni rad

Osijek, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEK

Robert Vukomanović

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer: Agroekonomika

Socijalno uključivanje u lokalnom i regionalnom razvoju

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc. Olgica Klepač
2. Izv.prof.dr.sc. Snježana Tolić
3. Red.prof.dr.sc. Tihana Sudarić

Osijek, 2022.

Temeljna dokumentacijska kartica- preddiplomski sveučilišni studij

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski stručni studij ratarstvo
Agroekonomika
Robert Vukomanović

Završni rad

Socijalno uključivanje u lokalnom i regionalnom razvoju

Sažetak: Cilj ovoga rada jest objasniti i protumačiti pojam socijalna uključenost, te prikazati određene statistike, grafove i slike kretanja. Korištene su par metoda istraživanja koje su navedene u samome radu. Također, kroz ovaj rad se spominje mnoga ulaganja u mlade i starije, osobe s invaliditetom, starije osobe i mnogih drugih.

Ključne riječi: Socijalno uključivanje, socijalno isključivanje, Europski socijalni fond

22 stranica, 2 tablice, 2 slike, 10 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Agricultural economics
Robert Vukomanović

BSc Thesis

Social Inclusion in Local and Regional Development

Summary: The aim of this paper is to explain and interpret the concept of social inclusion, and to present certain statistics, graphs and pictures of trends. A couple of research methods were used, which are listed in the paper itself. Also, this paper mentions many investments in the young and the elderly, people with disabilities, the elderly and many others.

Keywords: Social inclusion, social exclusion, European Social Fund

22 pages, 2 tables, 2 figures, 10 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agricultural Biotechnology Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Materijal i metode	3
3. Rezultati i rasprava.....	4
3.1. Što je socijalna isključenost?	4
3.2. Socijalna politika Europske unije i socijalno uključivanje	6
3.3. Program „Zaželi“ Našice.....	18
4. Zaključak	20
5. Popis literature	22

1. UVOD

Socijalna isključenost je proces kojim su određeni pojedinci ili cijele zajednice gurnuti na rub društva i onemogućeno im je sudjelovanje u širem društvu uslijed njihovog siromaštva, nedostataka temeljnih sposobnosti i prilika za učenje ili kao rezultat diskriminacije. Ovime se udaljavaju od prilika za rad, mogućnosti za ostvarenje prihoda, društvenih mreža i aktivnosti u zajednici.

Šporer (2003.) naglašava da društvena isključenost može poprimiti različite oblike problema zbog raznih društvenih i kulturnih djelovanja, te razine gospodarskoga razvoja društva. Također, govori o tome da je svim tipovima isključenosti zajednički manjak individualna participacija u društvenim institucijama i nedostupnost usluga.

Šućur (1995.) upozorava da su uzroci isključenosti višestruki te napominje da uzroke treba tražiti u dugotrajnoj nezaposlenosti zbog posljedica industrijskih promjena na nekvalificirani rad, te razvoju obiteljskih struktura i slabljenju, odnosno raspadanju tradicionalnih oblika solidarnosti i zajedničkih institucija, te individualizmu.

Socijalna isključenost suvremeni je koncept koji se pojavio početkom 1970. godina u Francuskoj.

Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti ključni je prioritet politike Europske komisije, glavnog političkog tijela Europske unije nadležnog za promicanje općih interesa Europske unije, za predlaganje zakonodavnih akata, za provedbu politika Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije, te poštovanje ugovora i izvršavanje proračuna EU.

Socijalno uključivanje je proces u kojem se osobama izloženim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti stvara mogućnost za stjecanje prilika i resursa nužnih za puno sudjelovanje u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu.

Socijalna uključenost je proces unapređenja sposobnosti i dostojanstva ljudi koji su u nepovoljnom položaju na osnovu svog identiteta kako bi postali dio društva. Problem socijalnog uključivanja obično je vezan uz ranjivost određenih marginalnih skupina i u razvijenijim zemljama (CWWPP).

Europski socijalni fond definira socijalno uključivanje kao posebnu važnost pridaje projektima koji doprinose višoj razini zaposlenosti, te stvaranju boljih uvjeta za zapošljavanje skupina u nepovoljnom položaju, kao i većoj dostupnosti socijalnih usluga.

Ciljevi prioriteta socijalne uključenosti su prikazani na potporu socijalno osjetljivim skupinama koje se nalaze u nepovoljnom položaju za zapošljavanje. Također, cilj je unapređenje mogućnosti zapošljavanja i promicanje usklađivanja rada i obiteljskog života kroz razvoj novih i poboljšanje kvalitete postojećih socijalnih usluga u zajednici.

Ciljevi koji mogu biti u samoj borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti mogu biti: smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina, prevencija i smanjenje dječjeg siromaštva i socijalne isključenosti, povećanje visine obiteljskih i najnižih mirovina i unaprijediti životne prilike osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Ciljevi ovoga završnoga rada jest: definirati socijalno uključivanje i pojasniti problematiku socijalno isključenih kategorija stanovništava, analizirati programske dokumente europskih politika za rješavanje problema socijalno isključenih u Hrvatskoj i analizirati provedbe izabranog razvojnog projekta za rješavanje socijalne isključenosti u lokalnoj zajednici.

2. MATERIJAL I METODE

Osnovna istraživačka metoda upotrijebljena u radu je bila internetska pretraga koje je rezultat bio široki spektar različitih izvora. Za izradu završnog rada korištene su službene stranice Europske komisije, Eurostat, Wikipedia, Učinkoviti ljudski potencijal, Hrčak i RCT Zagreb. Pomoću tih stranica cilj je bio istražiti definicije i objašnjenja socijalne isključenosti, ciljevi sprječavanja socijalne isključenosti, mjere, definiranje pojma socijalne uključenosti, objašnjenje pojma socijalne politike Europske unije, definiranje Europskih socijalnih pojmova, te istraživanje projekta „Zaželi“.

Određeni ciljevi rada dodatno su potkrijepljeni statističkim podacima i slikama. Za izradu ovog rada korištene su: metoda analize, metoda sinteze. Podaci su interpretirani.

U radu je dan sintetički pregled definicija, pojašnjenja socijalne isključenosti i socijalnih politika usmjerenih socijalnom uključivanju kako ih obrađuju različiti autori i kako su prikazani u različitim izvorima navedenima u radu kao primarnim izvorima.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Što je socijalna isključenost?

Socijalna isključenost je proces kojim se određeni pojedinci ili cijele zajednice guraju na rub društva i onemogućeno im je sudjelovanje u širem društvu uslijed njihovog siromaštva, nedostataka temeljnih sposobnosti i prilika za učenje ili kao rezultat diskriminacije. Ovime se udaljavaju od prilika za rad, mogućnosti za ostvarenje prihoda, društvenih mreža i aktivnosti u zajednici. Ishod je toga da su pogođeni pojedinci ili zajednice spriječeni u punom sudjelovanju u gospodarskom, društvenom i političkom životu društva u kojem žive. (RCT Zagreb).

Šporer (2003.) naglašava da društvena isključenost može poprimiti različite oblike problema zbog raznih društvenih i kulturnih djelovanja, te razine gospodarskoga razvoja društva. Također, govori o tome da je svim tipovima isključenosti zajednički manjak individualna participacija u društvenim institucijama i nedostupnost usluga.

Šućur (1995.) upozorava da su uzroci isključenosti višestruki te napominje da uzroke treba tražiti u dugotrajnoj nezaposlenosti zbog posljedica industrijskih promjena na nekvalificirani rad, te razvoju obiteljskih struktura i slabljenju, odnosno raspadanju tradicionalnih oblika solidarnosti i zajedničkih institucija, te individualizmu.

Kako navodi Bejaković (2010.) u Vodiču za socijalnu isključenost, uzroci socijalne isključenosti u Hrvatskoj često su povezani s nedovoljnom stopom zaposlenosti, niskom obrazovnom razinom, ograničenim mogućnostima zapošljavanja. Česta je posljedica dugotrajna nezaposlenost i ovisnost o sustavu socijalne skrbi. S povećanim rizikom socijalne isključenosti posebice se suočavaju osobe s posebnim potrebama, beskućnici, starije osobe, žene, izbjeglice te dio stanovnika u područjima od posebne državne skrbi

Siromaštvo i socijalna isključenost složena su pojava i njihovo mjerenje zahtijeva višedimenzionalni pristup. Stoga Europska unija koristi nekoliko pokazatelja za ocjenu napretka u ostvarenju cilja smanjenja siromaštva u Europskoj uniji. Glavnim pokazateljem mjeri se broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Takav se položaj utvrđuje upotrebom tri glavna potpokazatelja: stopa rizika od siromaštva, stopa teške materijalne oskudice i stopa kućanstva s vrlo niskim intenzitetom rada (Europska komisija, 2017.).

Stopom rizika od siromaštva mjeri se postotak osoba koji žive u kućanstvu s ekvivalentnim neto raspoloživim dohotkom manjim od praga rizika od siromaštva postavljenog na 60% nacionalne srednje vrijednosti. Prag srednje vrijednosti od 60% ustaljen je i predstavlja razinu dohotka koja se smatra nužnom za dostojanstven život. Smatra se da osobe koje su članovi kućanstva s ekvivalentnim neto raspoloživim dohotkom manjim od praga žive u riziku od siromaštva.

Stopom teške materijalne oskudice mjeri se udio osoba čiji su životni uvjeti ograničeni nedostatkom sredstava i koji sebi ne mogu priuštiti određena dobra koja bi inače ukazivala na dostojan životni standard u društvu.

Stopom kućanstva s vrlo niskim intenzitetom rada mjeri se udio stanovništva u dobi od 0 do 59 godina koje živi u kućanstvima u kojima su radno sposobne osobe tijekom protekle godine odradile manje od 20 % svojeg ukupnog radnog potencijala.

Pregled socijalnih pokazatelja u okviru europskog stupa socijalnih prava temelji se na višedimenzijском pristupu strategije Europa 2020. i uključuj dodatne pokazatelje za mjerenje siromaštva. Ti pokazatelji su stopa krajnje stambene nezbrinutosti i stopa rizika od siromaštva zaposlenih.

Stopom krajnje stambene nezbrinutosti mjeri se udio stanovništva koji živi u stambenom objektu koji se smatra prenapučenim, a gdje ujedno postoji najmanje jedna osnova za oskudne stambene uvjete: krov koji prokišnjava, nepostojanje kade, tuša ili unutarnjeg zahoda s ispiranjem i stambeni objekt koji se smatra pretamnim.

Stopom rizika od siromaštva zaposlenih mjeri se udio osoba koje su zaposlene i čiji je iznos ekvivalentnog neto raspoloživog dohotka manji od praga rizika od siromaštva postavljenog na 60 % nacionalne srednje vrijednosti. (Europska komisija, 2017).

Osobe u riziku od socijalne isključenosti odgovara zbroju osoba koje su u riziku od siromaštva ili su ozbiljno materijalno oskuđene ili žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada. U riziku od siromaštva su osobe čiji je izjednačeni raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva, koji je postavljen na 60% nacionalnog medijana izjednačenog raspoloživog dohotka (Eurostat, 2022.).

Druga nama zanimljiva mjera kada je u pitanju socijalna isključenost mjera je koju je razvio statističar i sociolog Corrado Gini. On je predložio ginijev koeficijent kao mjeru nejednakosti prihoda ili bogatstva (Wikipedia). Ginijev koeficijent je mjera statističke disperzije namijenjena predstavljanju nejednakosti prihoda ili nejednakost bogatstva unutar

nacije ili zemlje društvenih grupa. Ginijev koeficijent mjeri nejednakost među vrijednostima distribucije učestalosti, kao što su razine dohotka.

Ginijev koeficijent 0 izražava savršenu jednakost, gdje su vrijednosti iste, dok koeficijent 1 izražava maksimalnu nejednakost među vrijednostima.

Europska unija ima tijelo posvećeno skupljanju statističkih podataka Eurostat. Na njihovim stranicama možemo pronaći i podatke vezane uz situaciju socijalne isključenosti pojedinaca. U nastavku teksta prikazujemo podatke vezane uz gore navedene pokazatelje kako bismo prikazali situaciju u zemljama članicama.

Tablica 1. Osobe u riziku od socijalne isključenosti

	2015.	2021.
Rumunjska (Najgori pokazatelj)	44,5%	34,4%
Češka (Najbolji pokazatelj)	13%	10,7%
Hrvatska	24,4%	20,9%

Izvor: Eurostat, 2022a.

Tablica 1. prikazuje statistiku osoba u riziku od socijalne isključenosti u odabranim državama prema podacima Eurostata (2022a). Pokazuje se kako najnepovoljniji iznos mjere ima Rumunjska u kojoj je u 2015. godini 44,5% stanovnika u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Do 2021. godine taj postotak stanovništva se smanjio na 34,4% ukazujući na poboljšanje situacije u razdoblju od 6 godina. najpovoljniji pokazatelj usporedno među europskim državama prema dostupnim podacima imala je Češka. U Češkoj je 2015. godine 13% stanovnika bilo u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, dok se do 2021. godini taj postotak dodatno smanjio na 10,7%. Republika Hrvatska je u 2015. godini imala 24,4% stanovnika u riziku, dok se u 2021. godini smanjio na 20,9%, dodatno ukazujući kako se i ovdje situacija popravlja, odnosno vidljiv je trend smanjivanja postotka stanovništva koji se nalazi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Tablica 2. Ginijev koeficijent ekvivalentnog raspoloživog dohotka

	2010.	2020.
Turska (Najgori pokazatelj)	43,5%	43,4%
Norveška (Najbolji pokazatelj)	23,6%	25,3%
Hrvatska	31,6%	28,3%

Izvor: Eurostat, 2022b

Pogledamo li pak prema Ginijevom koeficijentu, Turska pokazuje najnepovoljniju situaciju kada je u pitanju iznos Ginijevog koeficijenta. Osim toga što su iznosi te mjere izuzetno visiki u Turskoj: u 2010. godini on je bio 43,5, a u 2020. godini 43,4, situacija se u Turskoj nije bitno promijenila u razdoblju od 10 godina. Nasuprot tome, iznos Ginijevog koeficijenta usporedno je najpovoljniji u Norveškoj: u 2010. godini je on bio 23,6, dok je u 2020. godini iznosio 25,3. Između te dvije krajnosti, Hrvatska je 2010. godini imala Ginijev koeficijent od 31,6, dok je 2020. godine izunosio 28,3 (Eurostat, 2022a).

3.2. Socijalna politika Europske unije i socijalno uključivanje

Stubbs i Zrinščak (2005) ističu kako u svojim počecima ideja ujedinjene Europe nije bila socijalni, već politički i ekonomski projekt. Ipak, već vrlo rano i socijalna dimenzija postala je značajan dio „europskog projekta“ što otkriva podatak da je već 1958. godine osnovan Europski socijalni fond. Europska komisija je 1992. u ‘Towards a Europe of solidarity’ definirala socijalnu isključenost rezultatom mehanizama kojim su pojedinci ili grupe isključeni iz sudjelovanja u društvenoj razmjeni, iz sastavnih praksi i prava društvene integracije i identiteta. U tom razumijevanju socijalna isključenost nadilazi sudjelovanje u radnom životu i osjeća se i pokazuje u područjima stanovanja, obrazovanja, zdravstva i pristupa uslugama (<https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/social-exclusion>).

Među značajnijim godinama i dokumentima iz povijesti razvoja socijalne Europe treba izdvojiti Ugovor iz Amsterdama (iz 1999.) koji naglašava potrebu kontinuirane izgradnje socijalne Europe i kojim se po prvi put uvodi mandat za akciju Europske unije u borbi protiv socijalne isključenosti i za promociju uključenosti. Nova faza započela je na Lisabonskom

vijeću 2000. godine, kada su se članice Europske unije obvezale da će raditi na novom strategijskom cilju kako bi Europska unija postao najkompetitivnija, dinamična i na znanju zasnovana ekonomija, sposobna za održivi ekonomski rast s brojnijim i boljim poslovima te s većom socijalnom kohezijom. Ostvarenje tog cilja zahtijevalo je strategiju usmjerenu prema modernizaciji europskoga socijalnog modela, investiranju u ljude i borbi protiv socijalne isključenosti (Stubbs i Zrinščak, 2005.).

Od svog nastanka, EU je povezivala socijalne i ekonomske vrijednosti kako bi osigurala pravedan pristup zapošljavanju i jednaki tretman u životu.

Socijalna uključenost opisuje proces osoba sa rizikom od siromaštva, te mu se stvara mogućnost za stvaranje prihoda i resursa. Socijalna uključenost je jedna od jedanaest prioriteta kohezijske politike u razdoblju od 2014. do 2020. (RCT Zagreb).

„Socijalna je politika organizirana djelatnost države i drugih društvenih čimbenika kojoj je cilj prevladavanje socijalnih rizika, pomoć siromašnim i isključenim pojedincima i socijalnim skupinama, ujednačavanje životnih šansi te, općenito, unapređivanje socijalne dobrobiti građana. Socijalna politika u svom djelovanju polazi od društvenih vrijednosti kao što su solidarnost, socijalna pravda, jednakost, socijalna sigurnost, socijalna kohezija. Instrumenti socijalne politike su zakoni i drugi propisi, kao i razni programi i mjere za njenu praktičnu primjenu.“ (Puljiz, 2005.)

Prije nego što iznesemo daljnje pojmove vezane za socijalnu politiku, valja samo ukratko spomenuti i područja, odnosno sustave, unutar kojih ona djeluje. Tako se socijalna politika bavi sljedećim sektorima: mirovinskim sustavom, zdravstvenim sustavom, politikom (ne)zaposlenosti, socijalnom pomoći, obiteljskom politikom, stambenom politikom, te u novije vrijeme i neprofitnim sektorom.

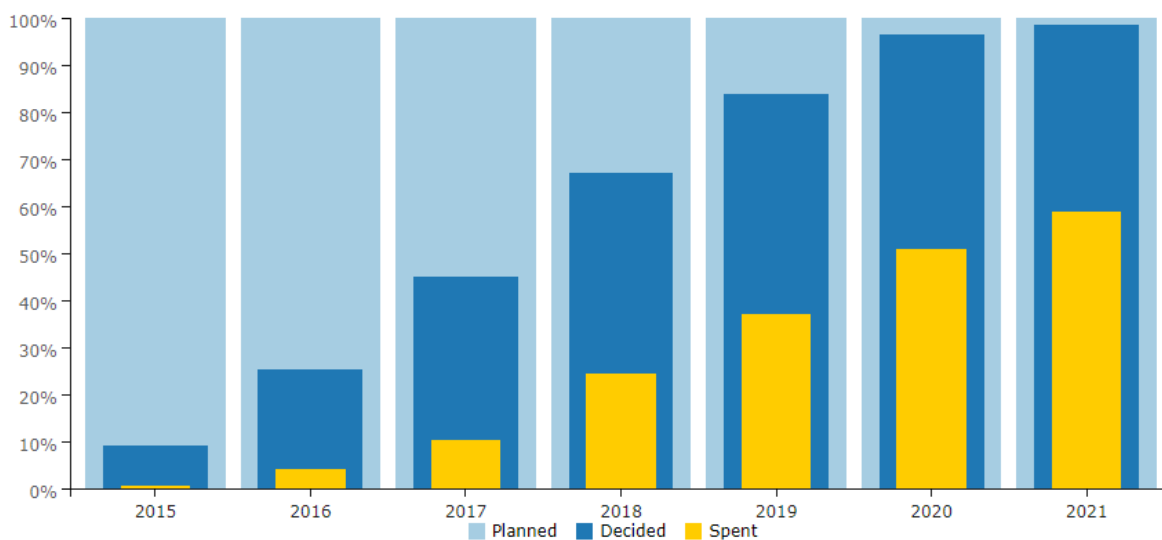
Gledajući s veće distance, možemo reći da je povijest obilježena postupnim rastom socijalne politike, širenjem socijalnih programa koji su obuhvaćali sve brojniju populaciju i doveli do sadašnjeg visokog stupnja razvoja socijalne države. „To daje osnovu za tvrdnju da, unatoč konceptualnoj nedomišljenosti i akcidentalnosti, postoji pozadinski red kojim se socijalna politika kao komponenta ukupne javne politike probijala kroz naizgled kaotična i krivocrtna povijesna gibanja. Čini se stoga logičnim ishodišta i determinante socijalne politike tražiti u širim povijesnim procesima koji su bili njezin okvir, pa su, dakle, uzrokovali i usmjeravali državnu intervenciju u socijalne prilike. Socijalna je politika iz tih procesa, na različite

načine i ovisno o konkretnim povijesnim okolnostima, de facto derivirana djelatnost države.“ (Puljiz, 2005.).

Prioriteti kohezijske politike u razdoblju od 2014. do 2020. su:

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija.
2. Poboljšanje pristupa, korištenja i kvalitete informacijskih i komunikacijskih tehnologija.
3. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća.
4. Podržavanja pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika.
5. Promicanje prilagodbe klimatskim promjenama, prevencije i upravljanja rizicima.
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa.
7. Promicanje održivog prometa i poboljšanje mrežne infrastrukture.
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i potpora mobilnosti radne snage.
9. Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije.
10. Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje.
11. Poboljšavanje učinkovitosti javne uprave.(Europska komisija)

U siromašnim urbanim područjima aktivnosti fizičke i ekonomske obnove koju podupire Europski fond za regionalni razvoj trebale bi pratiti aktivnosti Europskog socijalnog fonda usmjerenim na promicanje socijalne uključenosti marginaliziranih skupina.

Slika 1. 2014.-2020. Napredak u provedbi za socijalnu uključenost.

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi
(<https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes/9>)

Nacionalni i regionalni programi izvješćuju Komisiju o financijskim podacima o svom napretku, o planiranim i potrošenim sredstvima po odabranim projektima.

Pod temom Socijalna uključenost Komisija može izvijestiti o vrijednostima „provedenih financija” koje se odnose na oko 84 % planiranog iznosa. Preostali planirani iznosi iskazuju se pod „višetematskim prioritetnim osima“ (investicijskim omotnicama) u okviru programa kohezijske politike.(Europska komisija,2022)

U razdoblju 2014.-2020. Europski socijalni fond je bio glavni fond kohezijske politike koji podupire socijalnu uključenost (Europska komisija, 2022).

Promicanje socijalne uključenosti u ruralnim područjima jedan je od tematskih prioriteta Europske mreže za ruralni razvoj u programskom razdoblju 2014.-2020.

Postoje različiti alati Europske unije za financiranje, operativni programi i inicijative koji mogu doprinijeti postizanju ciljeva socijalne uključenosti:

1) Programi ruralnog razvoja i 2) Kohezijska politika Europske unije, koja omogućuje smanjenje rizika između različitih regija i zaostalosti najnerazvijenijih regija putem instrumenta financiranja.

Ruralna područja u Europi suočavaju se s različitim izazovima koji se tiču siromaštva i socijalne isključenosti. Veći udio stanovništva EU-27 koji živi u ruralnim područjima suočava se s rizikom od siromaštva ili socijalne isključenosti u usporedbi s urbanim područjima. U 2019. nešto više od 23,6% stanovništva bilo je u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti , dok su manji udjeli zabilježeni kod ljudi koji žive u gradovima.

S obzirom na potrebu povećanja atraktivnosti ruralnih područja za mlade, fokus tematskog prioriteta tada je usmjeren na generacijsku obnovu. Od svibnja 2019. glavno područje rada za socijalnu uključenost je istraživanje ruralne depopulacije i mogućnosti za razvoj živahnih ruralnih područja. Fokus je uglavnom bio na revitalizaciji ruralnih područja kroz stvaranje radnih mjesta i poboljšanje pristupa ruralnim uslugama.

Društveno ulaganje je ulaganje u ljude. To znači politike osmišljene za jačanje vještina i sposobnosti ljudi i njihovu podršku da u potpunosti sudjeluju u zapošljavanju i društvenom životu. Europa se suočava s velikim izazovima kao što su:

1) Gospodarska kriza- nezaposlenost, siromaštvo i socijalna isključenost dotakli su rekordne razine. Oni su veliki odljev europskih resursa u vrijeme kada su javni proračuni pod pritiskom.

2) Demografske promjene- radno sposobno stanovništvo u Europi se smanjuje, a udio starijih raste.

Paket komisije za socijalna ulaganja:

1. Usmjerava zemlje Europske unije u učinkovitijem i djelotvornijem korištenju svojih socijalnih proračuna kako bi se osigurala odgovarajuća i održiva socijalna zaštita.

2. Nastoji ojačati sadašnje i buduće sposobnosti ljudi i poboljšati njihove mogućnosti sudjelovanja u društvu i na tržištu rada.

3. Usredotočuje se na integrirane pakete beneficija i usluga koje pomažu ljudima tijekom života i postignu trajne pozitivne društvene rezultate.

4. Naglašava prevenciju.

5. Poziva na ulaganje u djecu i mlade kako bi im se povećale prilike u životu.

Koristi od socijalnog ulaganja imaju:

1. Djeca i mladi su rana podrška za prekidanje međugeneracijskog prijenosa nepovoljnog položaja i rješavanje ozbiljnog problema nezaposlenosti ljudi .

2. Osobe koje traže posao su integrirana i pristupačnija podrška za pronalaženje posla .

3. Žene imaju bolji pristup rada na tržištu, a time i bolja socijalna zaštita.

4. Starije osobe imaju više mogućnosti za aktivno sudjelovanje u društvu i gospodarstvu.

5. Osobe s invaliditetom su podrška samostalnom životu i prilagođenim radnim mjestima.

6. Beskućnici imaju pomoć pri reintegraciji u društvo i posao.

7. Poslodavci su veća, zdravija i kvalificiranija radna snaga.

8. Naša društva imaju veću produktivnost i veću zaposlenost.

S tehnološkim razvojem i globalnim i demografskim izazovima mijenjaju se svakodnevni životi i način na koji rade. Danas se treba vladati raznim vještinama. To mogu biti osnovne vještine kao što su pismenost i matematička pismenost, digitalna te strukovna vještina, a i poduzetničke i transverzalne vještine kao što mogu biti poznavanje stranih jezika ili osobni razvoj i sposobnost učenja.

Europa se danas suočava s nizom izazova:

1. Prilagodba u području vještina kako bi se iskoristio njihov puni potencijal.
2. Zbog demografskih promjena Europa mora iskoristiti svoje talente i raznolikost.
3. Uslijed pandemije covid-19 milijuni građana Europske unije radili su iz svojih domova i učili raditi na daljinu, te nisu imali mogućnost zapošljavanja.
4. Previše ljudi ne može pronaći posao jer nemaju odgovarajuće vještine.
5. 40 % poslodavaca ne može pronaći zaposlenike s odgovarajućim vještinama.
6. Previše Europljana.
7. Samo dvije petine odraslih osoba pohađa neku vrstu nastave ili osposobljavanja.

Obrazovanje i osposobljavanje u Europi u nadležnosti je država članica. Iako se nacionalna i regionalna tržišta rada i obrazovni sustavi suočavaju sa sebi svojstvenim izazovima, države članice imaju slične probleme i mogućnosti.

Zato se europskim inicijativama za vještine nastoje mobilizirati svi europski dionici u okviru sljedećih djelovanja:

1. Vještine za radna mjesta
2. Zajednički rad
3. Pružanje mogućnosti za cjeloživotnu izgradnju vještina

U Programu vještina za Europu od 1. srpnja 2020. utvrđen je petogodišnji akcijski plan s 12 mjera kako bi Europljani stekli bolje vještine.

Europski socijalni fond jedan je od strukturnih fondova Europske unije kojem je cilj smanjenje rizika u životnom standardu u državama članicama Europske unije i to kroz promicanje ekonomske i socijalne kohezije. Usmjeren je na poticanje poduzetništva, pružanje pomoći posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mjesta i uspostavi pravednijih mogućnosti za sve građane Europske unije.

Temeljni cilj Europskog socijalnog fonda je smanjenje rizika u prosperitetu i životnom standardu između država članica Europske unije i njihovih regija, te time promicanje gospodarske i socijalne kohezije

Fondom se ostvaruju i sljedeći ciljevi:

1. Jačanje gospodarske i socijalne kohezije.

2. Doprinos otvaranju boljih i održivih radnih mjesta.
3. Potpora regijama koje mijenjaju gospodarsko i socijalno okruženje u eri globalizacije.
4. Jačanje informacijskih i komunikativnih tehnologija.

Europska unija ulaže stalne napore u stvaranje još većeg broja kvalitetnijih radnih mjesta te jačanje socijalne uključenosti unutar društva. Navedeni ciljevi predstavljaju osnovnu strategiju Eu- a Europa 2020 kojom se promiče pametan, održiv i uključiv rast.

Strategija i proračun Europskog socijalnog fonda donose odluku države članice Europske unije, Europski parlament i Komisija. Na toj osnovi planiraju se sedmogodišnji operativni programi koji donose države članice s Komisijom.

Svaka članica u suradnji s Europskom komisijom odabire jedan ili više operativnih programa koji će se financirati iz Europskog socijalnog fonda tijekom sedmogodišnjeg razdoblja.

Europska unija dodjeljuje novčana sredstva iz Europskog socijalnog fonda zemljama članica i njihovim regijama za financiranje njihovi operativnih programa.

Izravnu korist od ovih programa imaju sudionici, a to mogu biti: pojedinci, tvrtke ili organizacije. Djelatnosti Europskog socijalnog fonda osmislili su Europska komisija i nacionalna i regionalna tijela te ih provode kroz zajedničko partnerstvo.

Partnerstvom je obuhvaćen i veliki broj drugih partnera kao što su nevladine organizacije i udruženja radnika koji sudjeluju u oblikovanju strategije Europskog socijalnog fonda i praćenju njezine provedbe.

Europski socijalni fond izdvaja novčana sredstva za financiranje desetaka tisuća projekata vezanih uz zapošljavanje koji se provode na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini diljem Europske unije.

Projekti koje financira Europski socijalni fond raznoliki su po svojoj veličini, svrsi i ciljevima. Usmjereni su na širok raspon ciljnih skupina. Također, usmjereni su na obrazovne sustave, nastavnike i školsku djecu, mlađe i starije posloprimce, te potencijalne poduzetnike iz svih sektora.

U razdoblju od 2007 do 2013., zemljama članice Europske unije je na raspolaganju oko 75 milijardi eura iz fonda, gotovo 10 milijardi godišnje. Financijska sredstva dolaze iz proračuna Europske unije i dopunjavaju se nacionalnim doprinosima.

Europski socijalni fond kao financijski alat je usmjeren smanjivanju rizika u razvoju država članica Europske unije te ima za cilj stalni rast stope zapošljavanja, održivi razvitak zemlje te jačanje gospodarskog potencijala i socijalne kohezije.

Sektori obuhvaćeni financiranjem kroz Europski socijalni fond su zapošljavanje, obrazovanje i socijalna uključenost, jačanje organizacija civilnog društva i promocija socijalnog dijaloga.

U ovome razdoblju na snazi je Operativni program Razvoj ljudskih potencijala. Za to razdoblje predviđeno je ukupno 179.309.591 eura, od čega će se 152.413.107 eura financirati iz Europskog socijalnog fonda.(Europska komisija)

Posrednička tijela prve razine su:

1. Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
3. Ministarstvo socijalne politike i mladih
4. Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Posrednička tijela druge razine su:

1. Hrvatski zavod za zapošljavanje
2. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
3. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (Učinkoviti ljudski potencijali)

OP RLJP predstavlja nastavak i nadogradnju (proširenje aktivnosti i potencijalnih korisnika) IPA prioriteta iz prethodnog razdoblja te obuhvaća slijedeće prioritete ulaganja:

Prioritet 1. Podrška pristupu održivom zapošljavanju i prilagodljivosti radne snage

Prioritet 2. Jačanje socijalnog uključivanja skupinama s posebnim potrebama i skupinama u nepovoljnom položaju

Prioritet 3. Jačanje ljudskog kapitala u obrazovanje te u istraživanju i razvoju

Prioritet 4. Tehnička pomoć

Prioritet 5. Jačanje uloge civilnog društva u svrhu boljeg upravljanja

Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Upravljačko tijelo odgovorno za upravljanje i provedbu Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013., 30. ožujka 2018.

godine izvršilo je obvezu podnošenja potrebne dokumentacije Europskoj komisiji za konačnu isplatu sredstava i zaključenje Programa.

Temeljem dostavljenog paketa za zaključavanje Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013. RH je uspješno izvršila sve obveze te je 10. prosinca 2018. godine u proračun Republike Hrvatske izvršeno zadnje plaćanje u iznosu od 4.615.854,36 eura čime je ukupna iskorištenost financijskih sredstava predmetnog Programa iznosi 149.408.305,06 EUR, odnosno 98,03%.

Navedeni datum završnog plaćanja ujedno se smatra početnim datumom trogodišnjeg razdoblja iz članka 90. Uredbe br. 1083/2006 u kojem dokumenti povezani s prethodno navedenom pomoći moraju biti na raspolaganju.(Europska komisija)

Europska komisija potvrdila je sporazum o partnerstvu 30. listopada 2014. godine za razdoblje od 2014. do 2020. Time je stavljen fokus na poticanje novih radnih mjesta i stvaranje snažnijeg i konkurentnijeg gospodarstva.

Ovaj dokument, čiji sadržaj opisuje na koji način će Republika Hrvatska pristupiti ispunjavanju zajedničkih ciljeva strategije Europa 2020. Time predstavlja okvir za korištenje Europskih strukturnih i investicijskih fondova u financijskom razdoblju 2014.-2020.

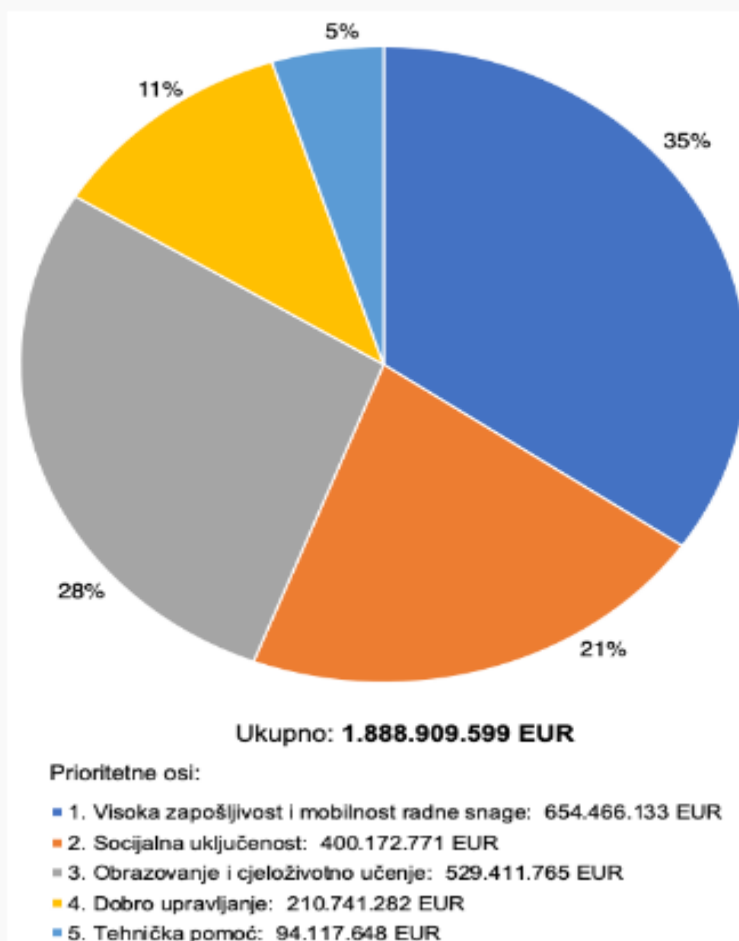
Ukupna alokacija iz Europskog socijalnog fonda za Republiku Hrvatsku u ovom financijskom razdoblju iznosi 10,676 milijardi eura. Od toga iznosa 8,397 milijardi eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva.

Operativni programi su plansko-programski dokumenti kojima detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje Europskog socijalnog fonda

Za ovo razdoblje, Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu kohezijskog programa:

1. Operativni program „Konkurentnost i kohezija“
2. Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijal“(Učinkoviti ljudski potencijali)

STRUKTURA OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI

Slika 2. Struktura operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali

Izvor: Učinkoviti ljudski potencijali (<http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/>)

Osnovni naglasci Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali su sljedeći:

1. Gotovo 930 milijuna eura (61,34% ESF alokacije) dodijeljeno je u pet investicijskih prioriteta vezanih za pristup zapošljavanju i jačanje mobilnosti radne snage, integraciju mladih na tržište rada, poboljšanje pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama, tercijarno obrazovanje i cjeloživotno učenje
2. 328 milijuna eura dodijeljeno je za socijalno uključivanje ranjivih skupina
3. 201 milijun eura dodijeljen je za integraciju mladih na tržište rada u razdoblju 2014.-2015.

Operativnim programima se definiraju prioritetne osi, investicijski prioriteti i specifični ciljevi vezani uz investicijske prioritete koji će se financirati iz Europskog socijalnog fonda.

Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali obuhvaća sljedeće prioritetne osi:

Prioritetna os 1 - Zapošljavanje i mobilnost radne snage

Prioritetna os 2 - Socijalno uključivanje

Prioritetna os 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje

Prioritetna os 4 - Dobro upravljanje

Prioritetna os 5 - Tehnička pomoć

Nakon intenzivnih završnih pregovora s Europskom komisijom, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike je 15. srpnja 2022. službeno dostavilo završnu verziju Programa Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027. (Učinkoviti ljudski potencijali)

Program Učinkoviti ljudski potencijali predviđa ulaganja u područjima: zapošljavanja, obrazovanja, socijalnog uključivanja, zdravstvene i dugotrajne skrbi ukupne vrijednosti 2,27 milijardi eura.

Kontinuitet ulaganja u odnosu na razdoblje 2014. – 2020. ogleda se u nastavku financiranja mjera aktivne politike zapošljavanja, pomoćnika u nastavi za učenike s teškoćama, osobnih asistenata za osobe s invaliditetom, stipendija za studente iz ranjivih skupina, ulaganja u vrtiće, specijalizacija za liječnike i usavršavanja medicinskog osoblja, procesa deinstitucionalizacije i transformacije, osiguranja školske prehrane za ranjivu djecu, te podjele hrane i materijalne pomoći, širenja socijalnih usluga za ranjive skupine uključujući hrvatske branitelje, ulaganja u socijalno uključivanje kroz kulturu, turizam i sport te provedbe „flagship“ programa „Zaželi“ usmjerenog na pomoć i podršku starijim i nemoćnim osobama u svakodnevnom životu.(Učinkoviti ljudski potencijal)

Program će doprinijeti ostvarenju nacionalnih ciljeva Akcijskog plana za provedbu Europskog stupa socijalnih prava do 2030. godine:

1. Povećanje stope zaposlenosti za 75%
2. Povećanje sudjelovanja u cjeloživotnom učenju na 55%
3. Smanjenje stope rizika od siromaštva i socijalne isključenosti na 15%

3.3. Program „Zaželi“ Našice

Program „Zaželi“ predstavlja financiranja aktivnosti zapošljavanja teže zapošljivih žena na poslovima pružanja potpore i podrške za starije i/ili nemoćne osobe. Te su se aktivnosti kroz dosadašnju provedbu pokazale vrlo uspješnim i nenadomjestivim u lokalnim zajednicama. Program se financira iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali sa svrhom povećanja mogućnosti zapošljavanja i jačanja socijalne kohezije u Hrvatskoj. Operativnim su programom razrađena ulaganja u četiri temeljna područja: zapošljavanje i tržište rada, socijalno uključivanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje.

Program „Zaželi“ kojeg provodi kao nositelj Grad Našice ima cilj povećati mogućnosti zapošljavanja teže zapošljivih žena na svom području. Partneri u projektu su: Hrvatski zavod za zapošljavanje Regionalni ured Osijek i Centar za socijalnu skrb Našice. Ukupna vrijednost ovoga projekta iznosi 5.013.268.00 kuna. Važnost projekta „Zaželi“ je smanjenje rizika od siromaštva i smanjenje nezaposlenosti. Grad Našice je provodio ovaj projekt u dvije faze od prosinca 2017.

4. ZAKLJUČAK

Pojam socijalne isključenosti opisuje stanje ljudi s rizikom od siromaštva. To je stanje pojedinaca ili grupa ljudi prema kojima europsko društvo ima posebnu osjetljivost i brigu za pomoć. Rješavanje problema socijalne isključenosti ima za cilj otvaranje mogućnosti za stjecanja novih prilika i resursa koji su im potrebni za sudjelovanje u gospodarskom, društvenom i kulturnom društvu, odnosno pružanje mogućnosti socijalno ugroženim osobama na putu do zapošljavanja i/ili povećanje kvalitete života.

Rješavanje problema socijalne isključenosti jedan je od ključnih jedanaest prioriteta kohezijske politike za razdoblje od 2014. do 2020. Projekti koji doprinose rješavanju ovih problema financiraju se sredstvima Europskog socijalnog fonda. Projekti se financiraju bespovratnim sredstvima jer se njihov doprinos vrednuje kao ulaganje u razvoj društvo. Time se ulaže u društvo kako bi se ojačala vještina i sposobnost isključenih osoba za sudjelovanje u zapošljavanju. Ova se ulaganja odnose i na podizanje kvalitete života onih osoba koje imaju nesposobnost za rad ili su starije životne dobi. U tu su svrhu razvijeni različiti programi pomoći.

Jedan od značajnijih programa koji se provode na nacionalnoj razini je Program „Zaželi“. Projekti u okviru ovog programa imaju za cilj uključivanje žena u nepovoljnom položaju na tržište rada, što ujedno podrazumijeva borbu protiv siromaštva i smanjenje nezaposlenosti te prevenciju prerane institucionalizacije i poboljšavanje kvalitete života krajnjih korisnika operacije, osoba u starijoj životnoj dobi, osoba u nepovoljnom položaju ili osoba s invaliditetom pružajući im podršku u svakodnevnom životu, koji žive u teško dostupnim i slabije naseljenim mjestima. Ciljne skupine žena koje se zapošljavaju ovim projektom su: nezaposlene žene s najviše završenim srednjoškolskim obrazovanjem koje su prijavljene u evidenciju nezaposlenih HZZ-a s naglaskom na starije od 50 godina, žene s invaliditetom, žrtve trgovanja ljudima, žrtve obiteljskog nasilja, azilantice, mlade žene koje su izašle iz sustava skrbi i udomiteljskih obitelji, odgojnih zavoda i sl., liječene ovisnice, povratnice s odsluženja zatvorske kazne unazad 6 mjeseci, pripadnice romske nacionalne manjine, beskućnice. Završetkom obrazovanja i osposobljavanja, žene uključene u projekt steći će javnu ispravu o obrazovanju/osposobljenosti. Krajnji korisnici se pružaju različite usluge kao što su pomoć u kućanstvu uključujući osobe s invaliditetom, osobe sa mentalnom retardacijom i kronične bolesnike neovisno o starosnoj dobi.

Na nacionalnoj razini je do 2022. godine financirano ukupno 746 projekata ukupne vrijednosti 1,8 milijardi kuna. Kroz projekte je ugovoreno zapošljavanje više od 14 tisuća žena koje su pružale uslugu potpore i podrške za gotovo 79 tisuća starijih i nemoćnih osoba.

5. POPIS LITERATURE

1. Europski socijalni fond (mrežne stranice). Upravljanje ljudskim potencijalima <http://www.esf.hr/socijalno-ukljucivanje> (datum pristupa: 20.08.2022.)
2. RCT Zagreb <https://rctzg.hr/-/socijalno-ukljucivanje> (datum pristupa: 20.08.2022.)
3. Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. Revija za sociologiju, 35(1-2): 45-60 Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/22120> (datum pristupa: 21.08.2022.)
4. Zlatković, J. (2015.): Pravna i socijalna isključenost u novoj Europi: usporedba baltičkih zemalja, Slovenije i Hrvatske. Revija za socijalnu politiku, 22(1): 59-79. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/202071> (datum pristupa: 21.08.2022.)
5. Europska komisija (mrežne stranice). Socijalno uključivanje. https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/social-inclusion/ (datum pristupa: 21.08.2022.)
6. Eurostat (2022a): People at risk of poverty and social exclusion. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipslc10/default/table?lang=en> (datum pristupa: 23.08.2022.)
7. Eurostat (2022b): Gini coefficient of equivalised disposable income - EU-SILC survey. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table?lang=en>
8. Europska komisija (2017.): Tematski informativni članak o europskom semestru. Socijalna uključuenost. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_hr.pdf
9. Stubbs, P., Zrinščak, S. (2005.): Proširena socijalna Europa? Socijalna politika, socijalna uključuenost i socijalni dijalog u Hrvatskoj i Europskoj uniji. U: Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora / Ott, Katarina (ur.). Zagreb: Instiut za javne financije, Zagreb. 157-180 Dostupno na: https://www.bib.irb.hr/191345/download/191345.stubbs-zrinscak_hr.pdf
10. Bejaković, P. (2010.): Vodič za socijalnu uključuenost. Projekt partnerstvo za socijalnu uključuenost, Zagreb:(3-5). Dostupno na: <http://www.ijf.hr/progress/Vodic%20za%20socijalnu%20ukljucuenost.pdf>